

Koncepce rozvoje Ústavu srovnávací jazykovědy UK FF 2019-2021 s výhledem do 2023

Ústav srovnávací jazykovědy byl založen rozhodnutím AS FF UK v roce 1994 jako pokračovatel pracoviště, které v r. 1919 založil na Karlově univerzitě rozluštitel chetitského jazyka prof. Bedřich Hrozný.

Ústav je filologickým a teoretickým vědecko-pedagogickým pracovištěm, jehož členové se zabývají především srovnávací jazykovědou, především indoevropskou a semitskou, která je opřena o filologii starých jazyků, především Předního východu, a to všech klíčových regionů této oblasti (Mezopotámie, Malé Asie a Íránu), ovšem s důrazem na tradiční oblasti klínopisné a srovnávací jazykovědy, jež vychází z materiálu starých jazyků této oblasti (zejména indoevropské a hamitosemitské). Filologické zájmy členů ústavu mohou tyto regiony přesahovat, v zásadě se však tyto zájmy pohybují v rámci jazyků indoevropských či hamitosemitských. Kromě toho členové ústavu pokrývají svou odbornou praxí v míře nutné především pro komplexní pojetí studijního oboru klínopis i kulturně-historickou problematiku této oblasti ve starověku.

Oblast personálního rozvoje:

Ústav má pět interních pracovníků na plný úvazek. V určitých krátkodobých časových etapách, nutných k plynulému zabezpečení přirozené generační obměny oboru, může mít ústav i více pracovníků. Případní další interní pracovníci mimo výše uvedené počty jsou na ústavu zaměstnáni především na vědeckých projektech, které ústav může získat. V případě rozšíření filologického záběru je samozřejmě nutno uvažovat i o personálním posílení.

Z hlediska pěstovaných oborů je nezbytné, aby na ústavu byli vždy zastoupeni odborníci na indoevropskou srovnávací jazykovědu (v současnosti prof. Kim, dr. Bičovský a dr. Lipp), semitskou srovnávací jazykovědu (doc. Zemánek), filologii chetitštiny (dr. Lipp, Mgr. Frantíková) a filologii akkadštiny (dr. Čech). Další specializace, které jsou na ústavu možné, jsou specializace na filologii dalších starých jazyků (prof. Kim, dr. Lipp, dr. Bičovský, Mgr. Frantíková); důležitá je též specializace na kulturní otázky staré Mezopotámie (dr. Čech). Z hlediska uchování chetitštiny je potřeba počítat se stabilizací místa pro Mgr. Frantíkovou tak, aby po odchodu dr. Líppa (horizont 5 - 7 let) plynule navázala na pěstování chetitologie na ústavu.

Tyto profilující specializace mohou být v případě jednotlivých členů ústavu doplněny případnými dalšími specializacemi. V současnosti se jedná především s orientací na korpusovou lingvistiku (dr. Milička), což navazuje na další aktivity členů ústavu (korpusy arabštiny, korpus chetitštiny, korpus staré asyrštiny, a další).

Ústav podporuje kvalifikační postupy svých členů a dbá na to, aby na ústavu působili minimálně dva docenti či profesoři. V současnosti je tento požadavek splněn (prof. Kim, doc. Zemánek), připravuje se habilitační řízení dalšího pracovníka.

Pedagogická oblast

V souvislosti se změnou zákona a udělení institucionální akreditace Univerzitě Karlově se podstatně změnila situace v oblasti akreditací. Obor *klínopis* začal být pěstován v souvislosti s oborem *Dějiny východního Středomoří* (bakalářské studium) a *Asyriologie* (navazující magisterské studium), přičemž oba obory jsou spravovány Egyptologickým ústavem. Pracovníci ústavu se na výuce podílejí v rámci svých odborností, především

v oblasti akkadské a chetitské filologie; dle dohody budou právě tyto specializace zajišťovány i nadále právě ÚSJ. V současné době je na ústavu pěstován obor *srovnávací jazykověda*, který je v současnosti v neinstitucionální akreditaci (do r. 2022). Do jisté míry se propojila výuka na oboru *Obecná jazykověda*, kde pracovníci ústavu zajišťují především výuku diachronní složky. Kromě toho členové ústavu vyučují na dalších oborech (především arabistika).

Z hlediska dalšího výhledu je potřeba jednak pracovat na institucionální akreditaci pro obor *srovnávací jazykověda*, především v magisterském studiu – vzhledem ke kvalifikačním požadavkům bude nutno počítat s delší časovou lhůtou (4-5 let pro magisterské studium). Dále bude prioritou pracovat na tom, aby specializace členů ústavu byly využity v dalších oborech, kde bude jejich kompetence vhodně doplňovat obory na fakultě pěstované (fonetika, diachronní složka pro různé filologické obory včetně češtiny). Otevřená je též možnost využití společných bodů s religionistikou (expertíza v oblasti starých předovýchodních náboženství a rekonstrukce starých kultů prostředky srovnávací jazykovědy) nebo archeologií (vztah písemných záznamů a archeologických artefaktů, vztah kultury a jazyka, metody jejich rekonstrukce).

V rámci volitelných a volných přednášek nabízí ústav své přednášky také pro zájemce z řad fakultní veřejnosti. Ústav usiluje o to, aby nabízel též kurzy metodologické, vhodné například pro posluchače filologických oborů, dále pak kurzy jazyků méně obvyklých, ovšem nabízejících zajímavé rozšíření pro studenty fakulty (např. góština, ugaritština, apod.). I nadále budeme realizovat přednášku *Indoeuropeistika pro filology*, která je již zařazena do řady studijních plánů filologických oborů. Ústav se bude snažit nabídnout další obdobné přednášky s celofakultním dosahem (nabízí se problematika písma a písemných soustav, nebo modelová rekonstrukce starších fází jazyka).

Ústav klade velký důraz na podporu doktorských studií. Snaží se získávat studenty pro tato studia, poskytovat jim podporu a snaží se je zapojovat do vědeckých projektů, řešených na ústavu.

Vědecká, výzkumná a odborná činnost

Dominantním vědeckým zaměřením ústavu je srovnávací jazykověda (indoevropská a semitská), korpusová jazykověda, zaměřená především na staré jazyky, a filologie jednotlivých starých jazyků. Kromě toho je pěstována i složka kulturní, především pro oblast starověké Mezopotámie, ale i pro další oblasti. Vědeckou aktivitu rozvíjejí členové ústavu ve spolupráci s dalšími zejm. filologickými zahraničními a domácími vědeckými a pedagogickými pracovišti s cílem, aby tato aktivita navazovala na aktuální vědecké trendy ve světě.

Nedílnou součástí vědecké, přednáškové a publikační aktivity členů ústavu je složka kulturně popularizační, jejímž smyslem je přibližovat zejména kulturní a myšlenkový odkaz staroorientálních předovýchodních civilizací širší veřejnosti.

Pro účely vědecké práce usilují pracovníci ústavu o získání podpory svých projektů, které jsou koncipovány tak, aby pokryly hlavní aspekty výše uvedených témat. V současné době jsou řešeny 1 projekt GAČR (prof. Kim), 1 projekt NAKI (doc. Zemánek), pracovníci ústavu jsou zapojeni do projektu KREAS (doc. Zemánek, dr. Milička), 5 pracovníků v lingvistickém Progresu. Jelikož podpora GAČR a NAKI skončí do dvou let (2020), bude nutné usilovat o další projekty včetně mezinárodních. Předpokládá se podání projektu ke staré asyrštině a klínopisným tabulkám, existuje i možnost podání projektu H2020 (ve spolupráci s ÚFAL MFF), budeme aktivně vyhledávat i další možnosti. V rámci těchto projektů se vždy dbá na to, aby do prací byli

zapojování studenti magisterského a doktorského studia. Studenti jsou též podporováni v tom, aby usilovali o vlastní projekty (především GAUK).

Vzhledem k tomu, že v r. 2019 uplyne 100 let od založení starých předovýchodních studií na FF UK, plánujeme uspořádání vědecké konference pokrývající hlavní témata řešená na našem ústavu, od filologie starých předovýchodních jazyků a jejího propojení s historickými a kulturními směry výzkumu, péče o sbírku tabulek (digitalizace, další typy vytěžení sbírky) a samozřejmě otázky srovnávací jazykovědy, založené především na jazycích oblastí. V této oblasti hodláme využít stávajících kontaktů (Frankfurt, Jena, Freiburg) a navázání dalších.

Ústav vydává mezinárodní vědecký časopis s názvem Chatreššar, jehož cílem je přispět k výzkumu starých předovýchodních jazyků, a to jak v oblasti filologie a jazykovědy, tak i v oblasti předovýchodní kultury. V r. 2018 byl dokončen přechod z formy ročenky na plnohodnotné periodikum. Členové ústavu budou usilovat, aby byl časopis zařazen do mezinárodních databází.

Výhled dalších oblastí rozvoje základní součásti

Členové ústavu zajišťují budování i provoz ústavní knihovny. Tuto knihovnu považuje ústav za důležitou pro svůj další rozvoj. Její doplňování je v rámci ústavu koordinováno a ústav dbá na elektronické zpracování této knihovny a udržuje její obsah přístupný na svých webových stránkách.

Součástí ústavní knihovny je i sbírka kappadockých tabulek a dalších předmětů z vykopávek prof. Dr. B. Hrozného. Ústavu se podařilo začlenit tuto sbírku do celosvětové sítě CDLI (Cuneiform Digital Library Initiative, <http://cdli.ucla.edu>), dle možností bude tuto aktivitu též dále rozvíjet. Ústavu se podařilo získat projekt NAKI, zaměřený na všestranné zpracování sbírky tabulek, předpokládáme, že v tomto rámci navážeme i další spolupráci se zahraničními specialisty (Edward Stratford, Brigham Young University, Gojko Barjamović, Harvard University).

V mezích možností se členové ústavu snaží též o popularizaci výsledků své činnosti na veřejnosti.

Členové ústavu se v různé míře podílejí na administrativní a jiné činnosti, které pro ústav vyplývají z jeho postavení v rámci základních pracovišť filozofické fakulty UK a z jeho další činnosti (např. účast v celofakultních grémiích, např. oborové radě apod.).

V Praze dne 11. listopadu 2018

Petr Zemánek